

Feminisme i religió: Drets i desafiaments de la dona creient

Introducció.

El passat 3 de març un col·lectiu de dones pertinent a la coordinació de dones creients Alcem la Veu es van manifestar a la plaça de la Catedral de Barcelona. Aquest col·lectiu de dones es va manifestar per cinquè any consecutiu per a reivindicar la dignitat i la igualtat de dones a l'església.

El patriarcat com a sistema opressor

És una realitat que el principal postulat del patriarcat és que l'home mana i la dona l'ha d'obeir. El patriarcat sembla jerarquitzar l'estructura social deixant, en darrer lloc, a les dones i donant tot el valor a la masculinitat hegemònica. Aquest tipus de masculinitat també perjudica els homes, ja que, els limita en el seu lliure desenvolupament perquè l'home ha d'exercir violència, ha de dominar, ha de ser l'heroi.

Com el nostre sistema és patriarcal sembla obvi que aquesta realitat també s'extrapolerà a l'església. Juan José Tamayo afirma que el patriarcat a l'Església es tradueix en "la masculinitat sagrada com a fonament d'inferioritat de les dones i de domini per la seva part dels homes".

Rebel·lió dones creients

Per aquests motius i molts més, ja van diversos anys d'ençà que les dones creients han començat a rebel·lar-se. A 2017 es va produir el 37 Congrés de Teologia, aquest cop sobre "Dones i religió, de la discriminació a la igualtat de gènere". A aquest es van tractar diversos temes com que en molts casos no es reconeix a la dona com un subjecte religiós, sinó que són obertament reconegudes com a inferiors i dependents. Per aquest motiu no se'ls atorga càrrecs de responsabilitat ni de poder ni de decisió. Es va condemnar la violència exercida cap a les dones perquè la religió l'exerceix en comportaments com el control del cos de la dona. Histories com la de Lilith, la primera dona d'Adán, que embriava als homes amb el seu llarg cabell negre, és un dels motius per què s'invisibilitza a la dona sotmetent-la a aquest tipus de control i violència. El cos de la dona, incloent-hi la cabellera, és controlat per la religió, doncs, la percepció d'aquest és vist com a temptació. Per aquest motiu les dones que cobreixen el seus cabells ho veuen com a símbol de dignitat i de respecte per elles mateixes. Per exemple, a la religió ortodoxa, les dones casades solen portar perruca o com ho

denomina el poble jueu, *sheitel*, perquè el cabell es considera una cosa tan íntima que només ho ha de veure el marit. A la religió catòlica, les monges han de portar vel perquè així ho reflecteix la Bíblia a 1 Corintis 11: *“(…) Per tant, si una dona no es vol cobrir, que es talli els cabells; però si li fa vergonya de tallar-se’ls o de rapar-se, que es cobreixi. 7 Pel que fa a l’home, no s’ha de cobrir el cap, perquè és imatge i glòria de Déu, mentre que la dona és la glòria de l’home. 8 No és l’home que va ser tret de la dona, sinó la dona de l’home. 9 Ni tampoc l’home no va ser creat per causa de la dona, sinó la dona per causa de l’home (...)”*.

A la religió musulmana les dones han de cobrir els seus cabells amb el *Heyab* per així distingir-les de les prostitutes. El *Heyab* és un altre intent que l’home no tingui temptacions, de manera que, les dones, seran les responsables d’evitar que l’home senti aquest interès sexual.

Una altra manifestació de la violència religiosa cap a la dona són les mutilacions genitals, justificades per raó de Déu però no són més que un altre exemple de la dona encarregada d’evitar aquest desig masculí i de mantenir la submissió de l’home, d’igual manera que privar o limitar a les dones el dret a vot com a Aràbia Saudí o la Ciutat del Vaticà.

En el Congrés es va exposar a més a més com a forma de coacció l’oposició i la prohibició de l’avortament, el divorci, les relacions prematrimonials, els mètodes anticonceptius, el matrimoni homosexual, els drets sexuals i reproductius, etc. A més, denominen a la teoria de gènere com ideologia de gènere i la consideren “la més perversa de la humanitat”. Els dirigents religiosos es mostren en contra de les polítiques públiques d’igualtat de gènere i així ho exposen a les declaracions públiques generant violència de

gènere de diverses formes: sexual, religiosa, psicològica, etc.

La interpretació de la religió és la que promou aquests comportaments masclistes, cosa que es contradiu amb la suposada insensibilitat cap a la violència de gènere, el patriarcat i el sexisme. Existeix un vet per part de l'Església catòlica per càrrecs de sacerdot i de pastor a aquelles persones que qüestionen el règim heteronormatiu.

A aquest congrés, es va al·legar que "l'exclusió de les dones del ministeri ordenat no respon a raons bíbliques, teològiques o històriques, sinó que és el resultat de la pervivència del patriarcat instal·lat en la cúpula del poder i en l'organització de les institucions religioses". De manera que, no es culpa a l'església d'aquesta marginació sinó del mateix sistema en el qual s'instaura. Tot i això, considero que la Bíblia sí que propaga aquesta discriminació, com s'ha exposat anteriorment.

No només a la religió cristiana hi ha construcció hetero patriarcal de gènere. A aquesta concepció de l'home com a un ésser superior també s'aprecia a les diferents tradicions religioses. Ja a l'origen de les societats els papers de l'home i de la dona estaven enormement diferenciats. A l'antiga Grècia personatges com Plató i Aristòtil, diferenciaven l'estatus dels homes i de les dones a cites com:

"Dono gràcies a Déu per haver nascut grec i no bàrbar, dono gràcies a Déu per haver nascut home i no dona, dono gràcies a Déu per haver nascut lliure

i no esclau...". Plató, S. V-IV a C. "L'home és superior per naturalesa i la dona és inferior; un mana i l'altra és manada; aquest principi de necessitat s'estén a tota la humanitat", (...) "són mers atuellts buits del recipient del semen creador". Aristòtil, S. IV a C.

Des de l'edat antiga fins a l'edat contemporània s'ha mostrat aquesta superioritat també per part de les dones com per Pilar Primo de Rivera que va exposar: "Les dones mai descobreixen res; els falta el talent creador reservat per Déu per a intel·ligències virils". "La vida de tota dona, malgrat que quant ella vulgui simular -o dissimular- no és més que un etern desig de trobar a qui sotmetre's".

Podem defensar llavors que l'home sempre ha estat una figura autoritària i, en canvi, la dona tenia una posició de subordinació, submissió i dependència.

Existeix una clara presumpció per part de la societat que les dones creients accepten la situació per voluntat divina i conforme a l'ordre natural, perquè al final la religió sempre ha culpabilitzat a les dones, també es veu reflectit en mites com el d'Adán i Eva. No només es pot apreciar aquesta subjecció sinó una consideració de l'home com a ser superior, doncs, Déu va crear a l'home primer i després la dona va ser creada per l'home. D'aquests mites s'entén que l'home és la personificació d'intel·ligència i, en canvi, la dona representa la impulsivitat, el caos, la irracionalitat.

Afirmem que la figura de la dona no és fonamental sinó per al gaudi de l'home, amb un paper irrellevant. A més, la dona és la causant de tot error,

com del pecat original o de l'expulsió d'Edèn (excepte a l'Islam). Per això la part de la societat no-creient pot suposar que les dones que, si ho són, a l'acceptar aquests mites que la religió ofereix, en conseqüència, accepten aquest paper secundari a la religió.

Les dones a l'església no només accepten mites que les culpabilitzen, sinó que accepten moltes altres coses. Per aquest motiu, les dones creients es pregunten si realment el missatge que vol transmetre la religió va dirigit únicament a l'home. Moltes teòlogues feministes busquen destruir acceptes tan centrals com l'home com a símbol de divinitat perquè, encara que en molts àmbits i aspectes s'hagi acabat amb el patriarcat -almenys a priori- en el camp de la religió, no s'ha aconseguit destruir-lo.

Elisabeth Schüssler-Fiorenza, una de les teòlogues feministes catòliques, al seu llibre, *En memòria d'ella*, una reconstrucció teològica feminista dels orígens del cristianisme, analitza i interpreta de manera crítica, històrica i teològica la Bíblia. A aquest llibre, s'exposen diferents models d'interpretació i un d'ella és la teologia de l'alliberament, que acaba derivant a la teologia feminista en la teologia feminista. Aquesta doctrina es caracteritza per ser una reflexió crítica i constructiva.

En relació amb la reflexió crítica, s'exposa que a la Bíblia s'utilitza un llenguatge androcèntric. La imatge de Déu és un home, cosa que, per tant,

sembla atorgar poder i dominació al gènere masculí de manera justificada i llegítima. De manera que, "les representacions de Déu són majoritàriament patriarcals", afirma Mary Daly, una filòsofa feminista, perquè Déu apareix amb atributs masculins. Juan José Tamayo, respecte a això va declarar que "l'església és rígidament patriarcal i homòfoba".

En conclusió, gràcies a aquesta nova visió de la religió, sorgeixen col·lectius de dones que busquen reivindicar la profunda discriminació a l'església, denunciant les formes d'injustícia i invisibilització que es produeixen. Col·lectius com el d'Alcem la Veu denuncien que l'estructura de l'església està quedant al marge dels avanços socials. Aquest grup de dones se sent arraconat, menyspreat i silenciats perquè "l'hegemonia masculina es legitima i es perpetua sense cap autocrítica". Encara que les dones representin la majoria del voluntariat i siguin indispensables perquè la institució funcioni, se'ls nega la paraula, la presa de decisions i el lideratge. Aquestes senten que existeix una clara desproporció entre el que donen i el que reben, que es justifica a través del patriarcat i del feudalisme. Em sembla esperançador veure que no només en l'àmbit estatal sinó internacional -com en *Voices of Faith*- les dones tenen un lloc segur al qual acudir i en el qual es poden expressar lliurement sense limitacions clericals ni eclesiàstiques.

Cèlia Pérez Calle

Universitat de Barcelona

Fonts de referència:

- Barrete, Glòria (2024). 'Alcem la Veu': "Les dones no ens conformem amb les engrunes, volem el pa sencer". *Catalunya Religió*. <https://www.catalunyareligio.cat/ca/alcem-veu-dones-no-ens-conformem-engrunes-volem-pa>
- Ajuntament de Barcelona. Homes que qüestionen la masculinitat hegemònica. Recurs pedagògic - La violència masclista a l'espai públic. *Ajuntament de Barcelona*. <https://ajuntament.barcelona.cat/recursospedagogics/ca/violencia-espai-public/q-estionant-masculinitat-hegem-nica>
- Saldanha, Virginia. Do Women have Rights in the Church? *Voices of faith*. <https://www.voicesoffaith.org/voices-blog/do-women-have-rights>
- Zepeda, José., Corpas De Posada, Isabel (2020). Las mujeres en la iglesia católica: un asunto no resuelto. *openDemocracy*. <https://www.opendemocracy.net/es/mujeres-iglesia-catolica-asunto-no-resuelto/>
- Equipo de redactores de Metròpoli (2024). Un centenar de mujeres se manifiesta frente a la Catedral de Barcelona por la igualdad en la Iglesia. *Metròpoli, El Pulso de la Ciudad*. https://metropoliabierta.espanol.com/el-pulso-de-la-ciudad/20240303/un-centenar-de-mujeres-se-manifiesta-frente-la-catedral-barcelona-por-igualdad-en-iglesia/837166325_0.html
- López, Gloria (2017). Feministas y teólogas reflexionan sobre el patriarcado en la religión. *Ameco*. <https://amecopress.net/Feministas-y-teologas-reflexionan-sobre-el-patriarcado-en-la-religion>
- Raquel (2017). Mensaje del 37 Congreso de Teología. Mujeres y Religión: de la discriminación a la igualdad de género. *Redes Cristianas*. <https://redescristianas.net/mensaje-del-37-congreso-de-teologia-mujeres-y-religion-dela-discriminacion-a-la-igualdad-de-genero/>

- Pintos de Cea-Naharro, Margarita Maria (2008). La mujer y las religiones. *Encuentros multidisciplinares*. https://repositorio.uam.es/bitstream/handle/10486/679444/EM_30_4.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Eclesalia (2024). Somos mujeres creyentes. *Eclesalia Informativo* <https://eclesalia.net/2024/03/04/somos-mujeres-creyentes/>
- Bonino, Emma (2005). De la mujer y la religión. *Mujeres en Red*. <https://www.mujeresenred.net/spip.php?article345>
- Alonso Seoane, María Jesús (2019). Presentacion del monográfico: La invisibilidad de las mujeres en las religiones. *Aposta*. <https://www.redalyc.org/journal/4959/495962852001/html/>
- Alcem la Veu. La revuelta de las mujeres en la iglesia, hasta que la igualdad se haga costumbre. https://www.alcemlaveu.org/files/ugd/22459d_ef7fd7a73e9142e09510320bd386fc45.pdf

Publicat per:

**Asociación para las
Naciones Unidas
en España**
United Nations Association of Spain

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
**Departament d'Igualtat
i Feminismes**

ANUE no fa necessàriament com a seves les opinions expressades pels seus col·laboradors.